

Др Александар С. Пејчић

РАПОРТИ СА КРФА БРАНЕ ЦВЕТКОВИЋА*

У раду су приређени и коментарима пропраћени рапорти – поетски хумористички извештаји са Крфа Бране Цветковића. У рукописној заоставштини сачувано је само шест рапорта. Скреће се пажња на неправедно скрајнутог писца и позоришног уметника. Откривени су нови биографски и библиографски подаци. У раду се осветљава његова уметничка делатност на Крфу, посебно она везана за рапорте, који су били део програма избегличког позоришта 1916–1917. године. Анализом су обухваћене њихове основне поетичке одлике.

Кључне речи: Брана Цветковић, рапорти, лирика, Велики рат, Крф, култура сећања, позориште.

Појава Бране Цветковића у српској култури, најшире узевши, уметности, прилично је особена, недовољно објашњена, иако је његов рад унеколико истражен, углавном за потребе лексикографских јединица и изложбе у Музеју позоришне уметности Србије, већ давне 1992. године.

Бранислав Брана Ђ. Цветковић (1875–1942) свестрани позоришни и књижевни стваралац остао је неправедно занемарен у историји српске књижевности¹. Историја позоришта посвећује му пажњу у домену практичарске делатности: први школовани сценограф (дипломирао на сликарској академији у Минхену), упечатљив глумац и редитељ, оснивач првог хумористичког позоришта Орфеум², најпознатије под називом „Бранино позориште“, затим,

---

* Рад је настао као резултат потпројектног задатка *Изабрана дела Бране Цветковића*, научног одељења *Српска књижевност и културна самосвесност* Института за књижевност и уметност.

¹ У историјама српске књижевности Ј. Скерлића (1967), Ј. Деретића (2002), као и П. Палавестре (2013) простор су добили и мање значајни писци, а Брана Цветковић се ни не наводи.

² Концепцију свог Орфеума (гр. Orpheús) преузео је по угледу на немачке дворане за музичко забавне и варијететске програме. „Ово прво водвиљско хумористичко-сатиричко

што је донекле и спорно, не тако успешни управник Народног позоришта у Скопљу (1921–1922) и Српског народног позоришта у Новом Саду (1922–1923). Заборавља се (или се не жели открити) његово богато и разноврсно књижевно стваралаштво.

Овом приликом треба навести сву његову књижевноуметничку делатност: глумац, редитељ, сценограф, сликар, песник, комедиограф, приповедач, афористичар, карикатуриста и композитор.

Бранина делатност задивљује вишестраношћу, ширином обухваћених грана уметности, богатством литерарне грађе и високим естетским дометима. Прилично је обимна и разноврсна његова лирика: хумористичко-сатиричке, љубавне, ратне, родољубиве, рефлексивне, као и песме за децу, по којима је највише остао упамћен; затим, епиграми, загонетке и афоризми у стиху. (Поетички, Бранина поезија се смешта у оквир парнасо-симболизма, што је недвосмислено у родољубивим и љубавним песмама. У првом, младалачком периоду, приметан је утицај романтизма, пре свега Змајеве и Јакшићеве поезије.) Као приповедач истакао се у хумористичко-сатиричким приповеткама, поетички у оквирима реализма, али је за собом оставио и успеле натуралистичко-симболистичке приповетке, које не би требало заобићи у оцени његовог свеукупног опуса. У засебној групи текстова је Бранина вишеструко интересантна документарно-уметничка проза, такође и она, расејана по периодици („Правда“, „Мали журнал“, „Политика“, „Епоха“, „Време“ и др.): фељтони из београдског живота, сећања и репортаже из Великог рата и избеглиштва, међу којима се издвајају његове анегдоте о рату. На крају, али не и у вредносном смислу, ту је неколико дужих комедија и око осамдесет једночинки (реч је о сачуваним драмским текстовима, а написао је коју десетину више). Спорадично је писао позоришну критику и есеје. Сматра се једним од оснивача новинске карикатуре у Србији.

Свој ликовни дар потврђивао је и као аутор карикатура за своје листове, књиге и листове за децу, посебно на страницама „Политике“, намењених најмлађим читаоцима. Још као ученик реалке покренуо је и уређивао листове, руком писане „Ђаво“ и „Церекало“. Био је покретач и главни уредник и сарадник веома запаженог, и са временске дистанце вредновано, одличног хумористичког листа „Сатир“ (1902–1903), о чему је Жарко Рошуљ више пута похвално писао (Рошуљ 2017: 124).

Будући да је делао као самостални уметник и власник позоришта, за које је морао даноноћно да ствара, да је био ревносни редовни сарадник бројних новина и часописа, током целог свог живота (најдуже је сарађивао у „Правди“ и „Политици“), онда и не треба да чуди податак да би његова сабрана дела обухватила око четрдесет томова.

Истраживање биографије Бране Цветковића наилази на две озбиљне потешкоће. У лексиконима, краћим биографијама, наилази се на различите

позориште отворено је 20. августа 1899. у сали хотела 'Булевар', где се сада налази биоскоп 'Балкан', и радило је пуних петнаест година, дајући представе сваки дан. Обновљено је 10. јула 1926. а трајало до јесени 1929. године“ (Одавић 1992: 13).

податке о години (1874, 1875, 1876) и месту рођења (Књажевац и Карановац/Краљево), једино није споран датум. Прва потешкоћа јесте: није остало пуно писаних трагова, односно непосредних извора (лична документа, црквене књиге крштених, рођених, дипломе о завршеној школи, факултету), а претежно се располаже посредним изворима и већином су то написи у дневној штампи, испоставља се непоуздана, сећања савременика. Друго је, што је и сâм Брана, кад би у ретким приликама говорио о себи, својој прошлости, детињству, често та казивања обавио анегдотама и конструисаним догађајима, тако да није једноставно открити прецизне биографске чињенице. Сачувана је једино Бранина војна књижица, као и својеручни запис чланова домаћинстава његове куће у Хиландарској улици (Брана је имао и подстанаре). Поред свог и имена супруге Каје забележио је датуме и године рођења, па се сазнаје да је рођен 8/20. новембра 1975. године, што је такође уписано и у војној књижици.

Наилази се затим и на податак да је рођен у варошици Новом Хану (Краљево село од 1894, Минићево од 1945), код Књажевца, где му је у том периоду службовао отац, у среској власти. Али тиме нису још све непозанице разрешене. Отац му је у тим годинама чешће мењао службу селећи се од Пожаревца до Књажевца, па опет у Пожаревац (1873–1875).

Брана потиче из чиновничке породице; његов отац Ђорђе био је срески судија, а у пензију је отишао као председник београдског суда. Мајка Љубица (рођ. Протић) родом је из Пожаревца (Стојановић 1973: 37). Брана је имао старије сестре Даринку, Лепосаву и Смилку, и браћу Добривоја и Душана, такође и сестру Десанку, која је као дете преминула. Брат Добривоје био је официр, пуковник српске војске, и такође се огледао у поезији.

Према посредним изворима, отац Ђорђе родом је из Књажевца. Своју чиновничку/судску каријеру, по завршетку школовања почео је у Београду, задржавши се кратко, а потом је наизменично службовао у Књажевцу и Пожаревцу. Уочи Српско-турског рата (1876) Ђорђе се са породицом најпре склања у Пожаревац, где привремено добија службу, да би се почетком 1976, у зиму, настанио у Београду, на Палилули, у Хиландарској бр. 30 (по каснијој регулацији и нумерацији, бр. 34).

Брана је учествовао је у Балканским ратовима (као другопозивац додељен санитетском одељењу), а по избијању Великог рата остао је у Београду све до трагичног слома у јесен 1915. Изузев времена студија у Минхену, и изгнанства на Крфу, краћег службовања у Скопљу и Новом Саду, детињство и цео живот провео је на Палилули.

Био је средње висине, развијеног торзоа, тамно смеђе косе. Будући да је рано оћелавио, стално је носио качкете (Стојановић 1973: 38; Јовановић-Стојимировић 1998: 275). Понекад плаховит, био је ретко хуман, добродушан, привржен пријатељ, посебно наклоњен деци.

Преминуо је након теже болести јетре у својој кући у Хиландарској, тада, бр. 34, 20. новембра 1942. године, на свој рођендан (по новом календару) у шездесет седмој години, дан уочи своје крсне славе, Светог Аранђела.

Сахрањен је уз државне почасте на Новом гробљу, о трошку општине Београда. Поред родбине, пријатеља, присуствовали су најугледнији грађани, а присуствовао је и министар Драгољуб Јовановић. Говоре су држали: једна девојчица, управник Народног позоришта Јован Поповић, глумац Јован Геџ испред Удружења глумца, књижевник Душан Николајевић, књижевник и новинар Живојин Вукадиновић, професор Милорад Павловић Крпа и др Мирослав Стојадиновић.

За живота Брана је штампао неколико џепних књижица, писаних за програм свог позоришта: песме и поетски дуети *Кроз Беоџраг: ѿамо-амо ал' никоја не вређамо* I–II (1900), песме и дует сцене *Шејрић Ћира, Рака и Лака* (1901), сатиричну поему *Сѿаклена менаџерија на Калемегдану* (1902), соло цену *Бирајѿе ме за ѿредседника оѿѿѿине* (1904); потом три књиге изабраних приповедака (*Бранине ѿриче* I–III, 1907), избор фељтона *Кроз Беоџраг: двадесет ѿејѿи* (1907), затим чувену пародију *Арѿѿѿерија русѿѿѿикана* (1907) и две пригодне лирске драме *Исѿѿра* (1920) и *Тамо далеко* (1925), а напослетку и избор песама за децу *Брана за децу у слици и речи* (1934).

У Музеју позоришне уметности Србије, у рукописној заоставштини, чувају се: комедије и драме (оригинали и преводи), песме, затим, исечци текстова из периодике (приповетке, фељтони, анегдоте), нотна грађа, цртежи, слике, сценографске скице, улазнице за позориште, писма, дописнице и поједина лична документа. Највећи део његовог веома обимног и разноврсног књижевног рада остао је расут у новинама, ређе часописима и посебно у рукописима, у којима је највише драма и, за потребе програма позоришта, сатиричних песама, како их је он назвао: *раѿорѿѿа*. Реч је о дужој лирској форми која поетски и жанровски води свој лик од куплета а и сама поседује одлике жанра.

Рапорти су у почетку, када је покренуо своје позориште у Београду 1899. године, називани тропарима, али је због приговора тадашњих црквених великодостојника овај лирски коментар актуалних догађаја преименовао у *раѿорѿѿ*, што је имало и сатирички сложеније значење. Највећи број њих има тај општи, жанровски, назив, али има и оних који су информативно и празнично насловљени (што је случај и са овде приређеним): *Весѿѿи, Ја знам ѿѿѿа знам, Шѿѿа се ѿрича и ѿаѿѿѿе, Недељни ѿреѿлед, Хрисѿѿос васкрес, Божић, Божићне весѿѿи, и Боѿојављење*. Отпочетка су рапорти били извођени певањем, на познате композиције, што је онда прихватала тзв. београдска чаршија. У много случајева је и сам Брана компоновао мелодије, потврдивши се и као успешан композитор. Често је у том делу програма учествовао чувени оркестар Цицварића, у периоду кад је Брана наступао у сали хотела „Славија” (од 1912. године). По сведочењу савременика, многи рапорти су имали лако певљив, широко прихваћен, рефрен: „Јој, како то, јој, зашто то?” Међутим, у рукописима сам наишао само на један у којем се јавља тај рефрен, док је у периодици објављено неколико рапорта са тим рефреном („Спадало“, 1915). У првим годинама они су углавном извођени једном недељно, ређе два-три пута, у зависности од необичних, скандалозних и бурних,

актуелних, догађаја (сукоби посланика, министарске афере, државни зајмови, избори, протекција, малверзације у државној служби, београдској општини, сукоби са Аустроугарском, горућа национална питања и др.). Након рата, рапорте је чешиће писао, јер је и друштвено-политички живот у Краљевини СХС био далеко живљи, али и сложенији, и изопаченији, што је било непресушни извор хумора. Цео програм био је нешто несвакидашње за тадашњи Београд, као и за цело српство.

Он је у својим чувеним рапортима био први и непосредни извештач о збивањима и догађајима код нас и у свету (Одавић 1992: 13).

Они нису били само поетски, сатирички, извештаји о друштвено-политичким питањима, зависним од контекста, већ међу њима има подоста и оних, који су жанровски ближи чисто сатиричкој поезији, која није (а и не може бити) ослобођена од актуалног контекста, али је поетски општија и значењски шира, чиме се надилази одређени/конкретни историјски тренутак/повод писања.

Рапорти су најчешће писани у симетричном осмерцу трохејске интонације, по узору на стих усмене лирске, али и романтичарске поезије, јер је он погодовао за вокално извођење. У првој, предратаној фази, сачињава их у просеку дванаест катрена, а касније, рачунајући и ове са Крфа, њихов је обим увећан, на у просеку двадесет пет катрена (доста њих простире се на чак 35 катрена). Они који су штампани у периодици били су краћи, до 12 катрена. Током извођења редовно се понављају, по два пута, трећи и четврти стих. То је одлика свих његових рапорта. Свака строфа обележена је редним бројем, а у рејим случајевима, строфе су издвајане звездicom, што је чинио из практичних, извођачких, разлога.

Не би требало ове песме/рапорте читати искључиво у извођачком кључу. Али, наглашавам, мора се узимати у обзир и тај њихов извођачки карактер, као што је то случај са драмом или делима усмене/народне књижевности, јер је то њихов додатни квалитет.

У рукописној заоставштини пронашао сам 597 рапорта. Њих је и више ако се додају и они који су штампани у периодици, а којих је преко 250. По сведочењу савременика, а и самог Бране, за живота је написао неколико хиљада рапорта. И велика је штета што бар већина није сачувана, поготово они из предратног периода.

„Од почетка мога рада, од 1899. године, увек је у програму био и рапорт. Ко би то бројао!... Али за ове две године, било је око 300 програма и у сваком рапорт од 25 до 30 строфа. Да узмемо просечно 25, онда за ове две године било је седам и по хиљада строфа!“ (Аноним 1928: 6).

За српску културу веома је важна делатност Бране Цветковића на Крфу, у оквиру избегличког позоришта. Овом приликом изабрани су из рукописне заоставштине сви сачувани поетски ратни извештаји – рапорти, њих само шест.

По доласку на Крф, када се организовала српска администрација, војска, средιο какав-такав друштвени живот, Брана почиње да сарађује у *Српским новинама*, посебно у њиховом додатку *Забавнику*. Ту објављује приповетке и веома добре ратне песме у циклусу *Орнаментни рајна (I–X)*. На Крфу је био највећи део времена. Влада га је још 1915. именовала за инспектора војничких позоришта, што је обављао до 1918. На предлог Врховне команде, Брана обнавља програм свог позоришта 1916. године. Желело се хумором подићи морал војника и цивила, пружити не само разонода, већ и утеха у тим трагичним избегличким данима. Првобитно се позориште огласило само Браниним именом и местом играња, а недуго затим добило је званични назив: Позориште српског реконвалесцентног одељења. Премијерно извођење било је 24. фебруара 1916. у биоскопу код Парка. На импровизованој сцени, програм су сачињавали: комедије *Максим* и *У смрти!*, монолози/соло сцене *Риста резервиста на Крфу*, *Осејљиво срце јосифовина Цврце*, Кајине³ песме и Бранин рапорт. У првом реду седела је готово комплетна влада са председником Николом Пашићем и регентом Александром Карађорђевићем. Наредног дана играна је друга представа, а трећа, предвиђена за 27. фебруар, отказана је због избијања колере (Животић 1992: 26; Одавић 1992: 21). Рад позоришта је настављен тек почетком априла исте године, уочи Ускрса. Након неколико представа, опет је морао прекинути са радом, 24. априла, јер је избио пожар у импровизованој просторији биоскопа из које су се пуштали филмови. Наставио је са радом 1. маја без значајнијих прекида. А у публици су и касније били не само обични војници, већ и високи официри, а почесто и регент Александар Карађорђевић. Током 1917. придружују му се познати глумци Народног позоришта Милутин Петровић, Божидар Шапоњић, Витомир Богић и др.

Рапорти су, на шта сам раније скренуо пажњу, различито насловљени – информативно и празнично: *Весици*, *Ускршње весици на Крфу* и *Ускрс*. Опева се једна другачија перспектива рата, не толико херојска, већ она, избегличка у свакодневно-просечним животним ситуацијама. Тематски, рапорти су усмерени на живот на Крфу и стање на ратишту, а у завршним катренима, уместо хумористичке поенте која одликује предратне рапорте, наглашава се жеља за што скорији повратак у отаџбину.

Рапорти са изразито дневно-политичком тематиком, из предратног периода, не одликују се ширим реторичко-стилским средствима. Поетске слике ту су сведене, зависне од догађаја који се опева. Али, у овим рапортима са Крфа, затичу се и развијене дескриптивне слике, такође хумористички стилизоване. Доминира конкретан простор са познатим топонимима Крфа (улице, станови, Вилхемов дворац). Живот избеглица и војника опеван је и анегдотски (избегавање војне контроле, љубав са Гркињама, стамбени услови, кафанска „побожност“, недостатак дувана). Одликује их такође одређени

³ Бранина супруга, чувена глумица и певачица. Након што је Брана затворио позориште, била је ангажована као стални члан ансамбла Народног позоришта у Београду.

степен театралности. Лирски субјекат се служи *грамским ја*, карактеристично за драмску монолошку форму, па су отуда очекивани метатеатрални искораци (понегде ословљавање публике, и то по сталешком и војничком рангу). У поентирајућим завршним дистисима главног дела, пре аплауза, редовно понавља изразиту жељу, као заступник колектива, за скорим повратком у отаџбину. Као контрапункт тим умерено емфатичким стиховима: *По-врайџак је већ на њрају, / За Србију нашу грају!*, јавља се каденцирање/молитвено интонирани завршетак рапорта: *Ал', гај Боже, овом рагу / Насџавак у Беоџрагу!* / Иако писани за сценско-вокално извођење, поседују и литерарни квалитет, те су и са естетског и са књижевноисторијског становишта значајни за српску културу, нарочито за онај њен смер који се одређује као *кулџура сеђања*.

Брана је био и оштар сатиричар, који је нарочито долазио до изражаја у рапортима, али, тамо, на Крфу, у тој, са сваке стране, трагичној ситуацији, морао се суздржавати од оних сатиричких коментара у песмама који би пре свега могли повредити обичне војнике и цивиле. По себи се разуме да је на делу била и аутоцензура да не би изазвао и неког из власти против себе. Међутим, сатира је, иако у блажем виду, ипак присутна. Путем хумористичке перспективе упознајемо услове живота наших војника и избеглица, њихов однос са мештанима, који и није био увек идиличан; затим мање херојске епизоде (многи су оставили потомке из љубавних веза са Гркињама; шверц, црна берза, повлашћен статус неких чиновника и њихових породица, нечасно напредовање у служби, посебно официра и др.). У хумористичко-сатиричком регистру ових рапорта затичемо и иронију, сарказам, такође и елементе црног хумора поред уобичајених песничких фигура (поређење, контраст, метафора, метонимија, хипербола). Црни хумор и иронија нарочито су упадљиви у тим првим рапортима, у строфама које опевају албанску голготу, долазак на острво. За поређењем увек посеже кад жели постићи хумористички ефекат.

Састављени из два дела, првог где се износи тренутни коментар актуалних вести са бојишта, и другог краћег, који пева о животу избеглица на Крфу. Сви рапорти имају и поделу на први, главни, и краћи део, који следи после аплауза, што, зависно од рапорта, може бити подељено и на три целине, односно на три строфе после првог аплауза. Тако је и у рукопису подељено („на аплауз“). Будући да вести нису толико биле информативно разноврсне, да нису великом брзином стизале до Крфа, али и да се водило рачуна шта ће се јавно саопштити, други део рапорта, обично би, у варијацијама стихова и строфа, поновио раније хумористичко-сатирички опеван боравак на острву. Други разлог зашто су се понављале, односно преносиле поједине строфе из претходног у следећи рапорт (најчешће дескрипција и коментар града), јесте у томе што сва публика није увек у истом броју присуствовала представама. Рецимо, у рапорту после Ускрса 1916. (5. *Весџи*) каже да ће поново отпевати строфе описа/коментара града за оне који нису присуствовали претходној свечаној представи. При томе, Брана је увек

делимично мењао стихове. Поетски коментар, мисао, остала би иста, али би лексичко-синтактички добила другачији стиховани лик. Из тих разлога, јасно је да немамо посла са редакцијама рукописа рапорта, јер су понављања строфа о острву била смишљена, као њихова поетичка особеност. Само се могу констатовати варијанте појединих стихова тих рефренских делова.

Брана је неретко и импровизовао своје рапорте тако што би у тренутку, у налету инспирације, понесен реакцијом публике, смишљао нове стихове, о чему постоји неколико поузданих сведочења, али те измене, допуне није накнадно унео у рукопис. Тако је по сведочењу чувеног глумца Душана Животића (1892–1964) у свом првом рапорту (1. *Весџи*), у првобитној или каснијој верзији из фебруара и априла 1916. године, први катрен завршио стихом: *И албанске фине зиме! У сачуваној редакцији уместо тог, записан је стих: Јер њу кажу нема зиме!* Такође и Војин М. Ђорђевић (1898–1985) глумац, и Бранин млађи савременик, са којим је и боравио на Крфу једно време, у својим сећањима издваја посебну епизоду када је Брана импровизовао.

„Брана је имао обичај да, на аплауз, иступа са штапом на чијој се дршци налазила коњска глава изрезана у дрвету. Имитирајући св. Ђорђа на коњу, он обично зајаше штап и тако прође целом сценом. Баш у време пробоја Солунског фронта, после једног таквог аплауза, Брана се, као обично, појави на свом „коњу“, али овога пута, преко обичаја, застане насред сцене, те показујући прстом на дршку штапа, кликне громко и раздрагано:

„И на штапу коњиц рже
Да идемо кући брже!“

После ових Браниних речи у препуном гледалишту настао је пролом од одушевљења коме није било краја“ (Ђорђевић 1964: 17).

Два сачувана ускршња рапорта – *Ускршње весџи*, имају исти поетички лик као и његове песме које је раније стварао под насловом *Ускршња јаја*. Састављени од двадесет и, други, од десет катрена, сваки је тематски независан, обраћа се одређеном појединцу или групи, из јавног живота, којима лирски субјекат додељује јаја, што је пропраћено сатиричним коментаром. Редовно се издавајају „заслуге“, због чега се јаје дарива некоме, а овде се укључује и контекст рата и избегличког живота.

Рукопис ових сачуваних рапорта припада ономе што се у текстологији одређује као чистопис (прегледан, читак препис), тек понеки има лексичку и синтаксичку исправку. Реч је о рапортима под редним бројевима 4 и 6. Крупнији захват је у рапорту 6. *Весџи*, где је у дванаестој строфи делимично измењен трећи, а у потпуности четврти стих, што сам прокоментарисао у фусноти.

Писани су плавим мастилом на листовима каро-папира. Само рапорт бр. 6 има прецизан датум (5. 8. 1917). Други, који немају ни забележену годину (3. и 4), накнадно су хронолошки разврстани након прегледа представа на Крфу и на основу опеваних догађаја. Рапорт под бројем 3 нема никакав библиографски запис, па сам га насловио са: *Ускрс*, јер следи после *Ускршњих*

весићи на Крфу, и тај изабрани наслов ставио у угласту заграду. Осим тога, један катрен, рапорт под редним бројем 5 (*Весићи*) делимично је оштећен, јер је размрљано мастило на полеђини странице на месту једне речи, вероватно настало накнадно капљицом воде. Будући да је то место готово нечитљиво, да се препознаје само део почетног и део последњег слова, ишчитао сам га према семантичкој и текстовној претпоставци, и ставио у угласту заграду, а у фусноти коментар.

Распорти су овом приликом нумерисани, бројеви стављени у приређивачку заграду. Испод је наведен библиографски запис код оних рапорта, које је Брана забележио. У другим случајевима, када се морао реконструирати њихов распоред и приближно одредити време настанка или извођења, те податке сам навео такође испод, али курзивно и ставио их поред у угласту заграду. Коментаре, објашњења појмова, грчких речи, као и податке о личностима које се наводе, дао сам у фуснотама, ради лакшег/једноставнијег праћења текста песама. Само су моји коментари у фуснотама дати курзивно, не и цитати Браниних стихова.

Овом приликом, не само због уштеде простора, изоставио сам нумерацију строфа, као и напомене код сваког другог и трећег стиха, сваке строфе, да их треба два пута поновити/отпевати, јер све то није суштински део уметничког текста, али се мора и на њих указати. У Изворима и коришћеној литератури дати су библиографски подаци о рукописној грађи. У прилогу су и два факсимила рукописа рапорта.

РАПОРТИ

[1] ВЕСТИ

Добро вече. Где смо? Шта смо?
И до Крфа догурасмо –
Такорећи, све због климе,
Јер ту кажу нема зиме!

Зиме нема, мање-више,
Шипају нас јужне кише.
Ал' смо, хвала Богу, здрави,
Само мало фајхтичави.

Крф је диван, нема збора,
Протегд се преко мора,
А и да је мало краћи,
Од тог мора никуд маћи!

Ал' то за нас нису сметње,
Ми бар нисмо жељни шетње –
Имали смо задовољно
И мило нам ово вољно.

А то „вољно“ и на води,
 Поред вина нама годи...
 И теку нам мокри часи
 Поред оног „мавро краси“⁴.

И варош је Крф без мане,
 Свуд су цркве⁵ и кафане.
 Ми смо са тим увек сложни,
 Кафански смо и побожни!

А улице тесне, мале,
 За пијаног душу дале –
 Кад посрне, пасти неће,
 Кô у дупку свуд се креће.

Иако су куће старе,
 Свака има сто „камаре“⁶.
 Незгода је једна само,
 Никуд нема оно – „тамо“!

Сваки Грк се труди, мучи,
 Чак и српски да изучи.
 Разговори свуд су исти:
 „Има соба“ – „добро цисти“!

И таман нам, такорећи,
 Почô нови живот тећи,
 Кад се силна граја дигла:
 „Колера је на Крф стигла!“

Док смлатише ту колеру,
 Сви смо били у малеру –
 Затворише све кафане
 И кључ мет’ли и код Бране!⁷

Слободу сам залуд чекô –
 Сад је логор подалеко.
 У логору ништ’ не фали,
 Ту су змије и шакали!

Ал’ ратничке крви наше,
 Ни те зверке ич не плаше,

⁴ (грч.) мавро краси – *црно вино*.

⁵ *Крф је њознај, не само њо уским улицама, каменим зѣрадама, већ и њо великом бро-
 ју цркава, чак њридесет седам.*

⁶ (итал.) камара – *соба, сѡваоница*.

⁷ *Збоѡ колере било је заѡворено Бранино ѡзоришѡе, као се ѡрвобѡјно звало.*

Храбро кроз њих сваки навро,
Све за „краси астро мавро“.

Ал' су муке близу крају.
На нас наши већ чекају.
Повратак је већ на прагу,
За Србију нашу драгу!

(На айлауз.)
Хвала, мерси, ефхаристо⁸,
На две строфе још сам пристђ,
Па, ако вам и то мало,
Бар ће бити „поли кало“!⁹

Ахилеон¹⁰ и он вреди,
Ко ће здравље да уреди,
Ту ти дивно дани теку,
У природи и у млеку!

Што не ваља, и то знамо,
Виљемов је дворaц тамо.
А где Виљем шапе пружи,
Све зарази и окужи!

(На айлауз.)
Данас доста – сутра више
Док се динар удрахмише¹¹.
Ал', дај Боже, овом раду
Наставак у Београду!
Крф, 1916. [ајрил]

[2] УСКРШЊЕ ВЕСТИ НА КРФУ

Христос васкрс и „танести“ –
Морадосмо ту провести.
Крф нам спреми ускрснуће,
Божић ћемо већ код куће!

⁸ (грч.) ефхаристо – хвала.

⁹ (грч.) поли кала – врло добро.

¹⁰ Ахилеон, лејњиковац на Крфу, у селу Гасѿури. Ту је поједини дворaц 1890. године по налоју аустријске царице Елизабете, жене Фрање Јосифа. Дворaц је 1905. купио немачки цар Вилхем Кајзер. Местио се смањало као лековито за илућне болеснике. У време рата дворaц је био прејворен у француску болницу, где су се лечили српски војници.

¹¹ По доласку српске војске и владе на Крф, курс динара је био повољан, па се ипaко за 10 динара добијало 350–354 драхми. Збој тога се и администрајивним/државним појем, али и на црној берзи ужурбано размењивао динар за драхме. Ојуда ипaј Бранин израз да се динар „удрахмише“.

Рад хришћанског обичаја
 Да раздамо часом јаја –
 Даћемо их како коме
 Да их приме и поломе!

Ком се јаје не допадне,
 У гнев зато нек не падне –
 Строго лице нек не прави,
 Нек пољуби па остави!

Прво јаје у позлати,
 То ћу вама вишим дати –
 Нек прошапће сваки притом:
 „Златно јаје са ширитом!“¹²

Друго јаје, боје жуте,
 Резервишем за капуте,
 Јер сви они, мање-више,
 Цело стање ужутише!

Треће јаје ил' бар полу,
 Чувао сам за патролу,
 Али она још од јуче
 С пијанима јаја туче.

Једно јаје „борци“ крију
 За регрутну комисију.
 То је јаје мало веће,
 Чини ми се баш ћуреће!

Једно јаје, ал' шарено,
 За Грке је обарено.
 Политика њина стара
 Целог рата нешто шара!

Два јајета, без жуманца,
 Биће за бечкога франца,
 Нек их прими оба скупа,
 Па с Виљемом нек их лупа!

Једно јаје, врло меко,
 Макензен је од нас стекло –
 Збунио се и узврдло,
 Французи му дали тврдо!

---

¹² Саркастичан џризвук. Ширит је украсна тирака којом се означава чин на ејолојши униформе. Алудира се на ванредна (не)очекивана унајређења официра.

Мућак јаје квочке старе
 Спремио сам за Бугаре,
 Њима крајем рата части
 У део ће мућак пасти!

Турској јаје? – Нема више,
 Сва ми јаја разграбише –
 Кад већ Ускрс није често,
 Њој ћу дати оно ресто!

(На айлауз.)
 Хвала, мерси, ефхаристо,
 Отпеваћу оно исто
 Што сам певô прошлог пута,
 Ко је слушô, нек прогута!

Крф је варош баш без мане,
 Свуд су цркве и кафане,
 Али ми смо са тим сложни –
 Кафански смо и побожни!

А улице тесне, мале,
 За пијаног душу дале –
 Кад посрне, пасти неће,
 Кô у дупку свуд се креће

Иако су куће старе,
 Има свака сто „камаре“.
 Незгода је једна само,
 Никуд нема оно – „тамо“!

Сваки Грк се труди, мучи
 Чак и српски да изучи.
 Разговори свуд су исти:
 „Има соба“ – „добро цисти“!

Крф је место нашег мира,
 И свак доби штап „керкира“¹³.
 Коњска глава која рже
 Да кренемо мало брже!

Све су муке близу крају,
 На нас наши већ чекају! –
 Повратак је већ на прагу
 За Србију нашу драгу!

¹³ Сувенир, изрезбарена глава коња на дрвеном *щйайу*, симбол Крфа.

(На айлауз.)

Данас доста – сутра више
 Док се динар удрахмише.
 Ал', дај Боже, овом раду
 Наставак у Београду!
 Крф, 1916. [10. 4.¹⁴]

[3] УСКРС

Ускрс био, празник сјаја,
 Ја сам раздó разна јаја,
 Ал' сви нисте били тада
 Зато исто певам сада!

Јаје са позлатом фином
 Дадох свима с вишим чином,
 Да прошапће сваки притом:
 „Златно јаје са ширитом!“

Друго јаје, боје жуте,
 Резервисах за капуте,
 Јер нам они, мање-више,
 Цело стање ужутише!

И патроли једно јаје
 Хтедох дати из потаје,
 Па се сетих, она сама
 Туца јаја с бекријама!

Једно јаје „борци“ крију
 За регрутну комисију.
 То је јаје мало веће,
 Чини ми се баш ћуреће!

Једно јаје, ал' шарено,
 За Грке је обарено.
 Политика њина стара
 Целог рата нешто шара!

Два јајета, без жуманца,
 Спремих за бечкога франца,
 Нек их прими оба скупа,
 Па с Виљемом нек их лупа!

---

¹⁴ Те 1916. године Ускрс се славио 10. априла.

Једно јаје, врло меко,
Макензен је од нас стекô –
Ал' га одби, пунан суза,
Доби тврдо од Француза!

Мућак јаје квочке старе
Послао сам за Бугаре,
Њима крајем рата части
У део ће мућак пасти!

Турској јаје? – Нема више,
Сва ми јаја разграбише –
Кад већ Ускрс није често,
Њој ћу дати оно ресто!
[11–12 ? април 1916.]¹⁵

[4] ВЕСТИ

Добро вече, калиспера¹⁶,
Ја у залуд свуда звера',
Још су свуда старе фразе,
Никуд нема вести тазе!

Крупна ствар је код Вердена¹⁷,
Петен¹⁸ бије Макензена –
Макензен се већ узврдô,
Осетио и он тврдо!

И Турска се бије, буса –
Свуд измиче испред Руса;
Тако цвили и натезе
Ко с Виљемом у рат спреже!

¹⁵ На основу шеме, контекста, јасно је да је представља у којој је изведен овај рајорин била после Ускрса, односно после 10. априла, а то би могао бити друти или трећи дан Ускрса.

¹⁶ (грч.) калиспера – добар дан. Израз је овде уиошребљен више због размера стиха, али и имплицитно због означавања не само језичког прилагођавања избелица.

¹⁷ Верденска битка – један од највећих и најстрашнијих окршаја Великог рата; трајала од 21. фебруара до 18. децембра 1916.

¹⁸ Првобитно Брана је написао Жофр, па прецртао; реч је о Жозефу Жофру чувеном француском маршалу, победнику битке на Марни. Смењен током битке код Вердена. Зајо је Брана прецртао његово име, а дописао Пејена. Жофр је наследио Филип Пејен, иакође велики француски војсковођа, маршал, командовао до почетка маја када је и он смењен.

И Бугари мрште лице,
Лупали их код Струмице.
Већ у страху врте шију,
Погледају на Софију!

Грозница и Грчку хвата,
Јер њој није још до рата –
Догађаји сву је сплели,
Мора да се определи!

А и Србин опет кренò
Да поврати изгубљено –
У циљ један све се слило,
Биће наше што је било!

То је ново све што знамо,
Сад по Крфу да шетамо –
Још док трају крфски часи
Да пијемо „мавро краси“!

Крфљани нам баш све чине,
Дају вино и маслине –
Само динар да је јачи,
Да се с драхмом изједначи!¹⁹

Криви нисмо, цену так’у
Ствара берза на сокаку,
Али ипак, како-тако,
На Крфу нам беше лако!

Крф је варош баш без мане,
Свуд су цркве и кафане,
Ми смо таман са тим сложни –
Кафански смо и побожни!

А улице тесне, мале,
За пијаног душу дале –
Кад посрне, пасти неће,
Кò у дупку свуд се креће

Иако су куће старе,
Има свака сто „камаре“.
Незгода је једна само,
Никуд нема оно – „тамо“!

---

¹⁹ Динар је у међувремену, већ с њролећа, ослабио у односу на драхму, ња се већ на јесен добијало 70 драхми за 100 динара, њод ујишицајем црне берзе, и реакције њрчке владе о њирòвини злайом.

Сваки Грк се труди, мучи
 Чак и српски да изучи.
 Разговори свуд су исти:
 „Има соба“ – „добро цисти“!

Крф је место нашег мира,
 И свако доби штап „керкира“.
 Коњска глава која рже
 Да кренемо мало брже!

Све су муке близу крају.
 На нас наши већ чекају.
 Повратак је већ на прагу
 За Србију нашу драгу!

(На айлауз.)
 Хвала, мерси, ефхаристо,
 На две строфе још сам присто,
 Па, ако вам и то мало,
 Бар ће бити „поли кало“!

Ахилеон и он вреди,
 Ко ће здравље да уреди,
 Ту ти дивно дани теку,
 У природи и у млеку!

Што не ваља, и то знамо,
 Виљемов је дворац тамо.
 А где Виљем шапе пружи,
 Све зарази и окужи!

Е, па доста – сутра више
 Док се динар удрахмише.
 Ал', дај Боже, овом раду
 Наставак у Београду!
 [Друџа њоловина айрила 1916.]

[5] ВЕСТИ

Калиспера, добро вече!
 Све по старом свуда тече!
 Око нас је свуда море,
 Па су зато вести споре!

Кад је тако, шта му знамо,
 Већ по Крфу да шетамо –
 Песма ће се нека сплести
 И од ових крфских вести.

Прва вест се данас броји
 Да нам скори пут предстоји,
 И одмор ће да нам мине;
 Доста беше југовине!

Због тог пута нисмо тужни,
 Вала доста бесмо јужни –
 Сад ће мало да се тера
 Старом џадом пут севера!

Час смо сити, час смо гладни,
 Час смо топли, а час ’ладни...
 Прилику нам лепу дали
 Да се Србин сав прекали!

На Крфу нам не би лоше,
 Ал’ се драхме брзо троше!
 Трпили смо кризу јаку,
 Све због берзе на сокаку!

На Крфу је било фино –
 Пописмо им мавро вино.
 Сад научи и Керкира²⁰
 Да се вино фабрицира

И дувана нема више,
 Све им Срби попушише!
 Све пушисмо, сваку марку:
 Самос, Нестос, Атлас, варку!

Отворисмо ових дана
 Дућан нашега дувана²¹ –
 Да нам лакне мало души,
 Нек се нешто српско пуши!

Крф је варош баш без мане,
 Свуд су цркве и кафане –
 Богу божји лете часи,
 Ресто граби мавро краси!

А улице тесне, мале,
 За пијаног душу дале;

---

²⁰ Друџи назив за Крф, њо коме се и зове средишњи њрад. Град и ошџрво су добили назив њо имену кћери речној боја Асоја, нимфи Керкири. По друџом њумачењу њревода, значи и: њребен њун врхова.

²¹ Уџрава Државној Монојола Краљевине Србије ошворила је 8. августџа 1916. у Солуну своје сџоваришџије дувана, који се њродавао њреџежно срџској војсци.

Кад посрне, пасти неће,
Кò у дупку свуд се креће!

Иако су куће старе,
Свака има сто „камаре“.
Незгода је једна само,
Никуд нема оно – „тамо“!

Сваки Грк се труди, мучи
Чак и српски да изучи.
Разговори свуд су исти:
„Има соба“ – „добро цисти“!

Видим неки гледе на ме
Што не рекох за „мадаме“ –
Е, па рећ' ћу кад вам прија:
„Има бона фамилија“²²!

Крф је варош нашег мира,
Сви добисмо штап „керкира“.
Крфска глава која рже
Да кренемо мало брже!

Све су муке близу крају,
На нас наши већ чекају!
Повратак је већ на прагу,
За Србију нашу драгу!

(На айлауз.)
Хвала, мерси, ефхаристо,
На две строфе још би' пристò.
Буде л' мало и та нота,
Биће „охи“²³ и „типота“²⁴!

За Крф вреди да се чује,
Ту вам сваки аванзује –
Официри, они мањи,
Сви су одмах „капетањи“!

А сад доста, сутра више
Док се динар удрахмише.

²² Алузија на јавну кућу.

²³ (грч.) охи – не. Такође овај и суседни израз (ἰσχυροῦς) искоришћен је за ἰσχυρὴ βεβαιότητα (нема суштинско значење за њок мисли), али и импликацијно због означавања не само језичкој прилагођавања изабелица, које су већ усвојиле фразе грчкој језика, од којих су им многе биле смешне.

²⁴ (грч.) типота – ништа.

Ал', дај Боже, овом раду
 Наставак у Београду!
 Крф [*август, 1916.*]

[6] ВЕСТИ

Добро вече, калиспера²⁵,
 Бонсоар и бонасера,
 И гудивнинг – тако тече
 Савезничко „добро вече“.

А има нас од сто фела –
 Расе: црна, жута, бела!
 Сто језика и сто раса
 Овај рат нам заталаса.

Крф и ова топла клима
 За све расе љубав има –
 После ове страшне војне,
 Биће деце разнобојне!

Иде ука и галама
 Свима крфским улицама –
 Грцима је главно пара –
 Пљушти драхма и декара!

Крф је лек за бољке грозне –
 Нарочито за нервозне.
 Кад распале у сва звона
 Са светогa Спиридона!²⁶

Крф је пун и женског света –
 Никуд женске без лорњета.
 Ту је она, сви је знате –
 И две ћерке поред тате!

Са чистотом Крф се дичи
 На [цвет]²⁷, ал' смрдљевак, личи.

²⁵ (грч.) калиспера – *добар дан*.

²⁶ *Међу бројним крфским црквама, најпознатија је ова, посвећена Свештом Сиригону, заштитнику трага. Звона ове цркве веома су била тласна, што је у почетку сметало избељцима.*

²⁷ *Како сам и наласио у завршном делу ситудије, ова сирофа, тачније њени први, дрући и шрећи ситих, ошћењени су размазаним мастилом. Најпече је било прочишати ову реч, чак и уз помоћ лује. Од првог слова види се само доња кукица. Двоумио сам се између писаних слова: д и ц; ујоређивао са оситишком рукописом, свих райорша, и констишовао да*

И ником није криво
Што мирише неучтиво!

Ал' просјаци рекорд носе,
Куд се макнеш, свуда просе.
И то само од нас, јербо,
Ми смо „поли кало Сербо!“

Ја запео Крф да дирам
Место да вам рапортирам.
Има л' гдегод новост нова
С позадине ил' из рова?

Свуд је застој и²⁸ све стоји,
Само нама пут предстоји.
Припреме се за пут чине,
Доста беше – југовине.

Ко би на то да се жали;
Давно нисмо путовали!
Треба поћи куд се каже,
Макар само рад тренаже!

Ратне вести муче муку,
Због мира се још свуд туку.
Уосталом, вести знате,
Кад пресбиро прочитате!²⁹

(На айлауз.)
Ефхаристо, мерси, хвала,
Певао бих, ал' реч стала!
И са гласом ја утањи',
Јер сад имам оброк мањи!
Крф, 5. 8. 1917.

више личи на глас: ц. Делимично је видно последње слово речи, и ију је недоумица била између иисаної: п и т. Реч је ишчиїана и уз йомоћ конїексиа сїихова, јер се йева о цвећу, и јасне семанїике сїиха: овде хуморисїички уїоїребљеної срїскої назива за муцкаїтлу – смрѓевак. Огаїле сам, уїоређивањем їраїова слова и семанїичким закључивањем, доцао до речи: цвеї. Према се до ње доцло ишчиїавањем нејасної месїа, и да је резулїаїш [цвет] из домена їрїређивачке инїервенције, сїавио сам је заїо у уїласїу заїраду.

²⁸ Доїисана ова реч, умесїо їрецрїїане: свуд, која се їрвобїїно у сїиху йонављаа.

²⁹ У їреїходној варијанїи їрећи и чеїврїи сїих ове сїрофе гласили су: Уосталом, све из рова / Читате код прес-бирова. / Поїом је доїисано, на завршеїку їрећеї сїиха: са рова, и їо је їакође їрецрїїано. Коначна варијанїа сїихова доїисана је делом на марїини, а делом йодебљаним словима їреко раније варијанїе, с їїим шїїо нису диране речи: Уосталом и прес-бир – овој йоследњој доїисан је вокал: о. Нема сумње да је Брана овим лексичко-син-їаксичким изменама ублажио сашїирички йодїексї; и йосреди је ауїоцензура.

ИЗВОРИ И ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Весѝи*. Рукописна заоставштина Бране Цветковића. Музеј позоришне уметности Србије, инв. бр. P5163
- Ускршње весѝи на Крфу*. Рукописна заоставштина Бране Цветковића. Музеј позоришне уметности Србије, инв. бр. P5162
- [*Ускрс*]. Рукописна заоставштина Бране Цветковића. Музеј позоришне уметности Србије, инв. бр. P5558
- Весѝи*. Рукописна заоставштина Бране Цветковића. Музеј позоришне уметности Србије, инв. бр. P5388
- Весѝи*. Рукописна заоставштина Бране Цветковића. Музеј позоришне уметности Србије, инв. бр. P5389
- Весѝи*. Рукописна заоставштина Бране Цветковића. Музеј позоришне уметности Србије, инв. бр. P5560
- Аноним. Брана код 'Славије'. Један необичан рекорд: Управник позоришта и глумац који се за две године маскирао и облачио пет хиљада шест стотина пута. *Политика*, бр. 7412, 17. децембар 1928: Београд.
- ВИНАВЕР, Станислав, Брана Орфеумџија. *Бој и човек на њозорници*. Дела (прир. Гојко Тешић). Књ. 11. Београд: Службени гласник, 2015.
- ГЕЦ, Јован. Бранислав Цветковић – Брана". *Српска сцена*. 7/1 (децембар 1942): Београд.
- ГЕЦ, Јован, Брана in memoiam. *Обнова*. 455/29 (децембар 1942): Београд.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Радиша. Громоглас са истока – чика Брана Цветковић (1): Песник, кицош, глумац. *Нове Књажевачке новине*. П/З (22. јануар 2010): Књажевац.
- ДУШАНОВИЋ, Станоје. Брана Цветковић – глумац, редитељ, сценограф и управник новосадског позоришта. *Наша Сцена*. XIII/141 (март 1959): Нови Сад.
- ЂОРЂЕВИЋ, М. Војин. Поводом рушења једне старе куће: Отац београдског орфеума. *Политика*, 26. јул 1964: Београд.
- ЖИВОТИЋ, Душан. *Моје усјомене*. Музеј позоришне уметности Србије : Позоришни музеј Војводине, Београд : Нови Сад 1992.
- ЖИВУЛОВИЋ, Жика. Сто година од Браниног 'Орфеума': Човек који је засмејавао целу Србију. *Политика*, год. XCVI, *Културни догађај*, год. XLIII, бр. 31, 13. новембар 1999: Београд.
- ИВАНИЋ, Душан. *Основи њекстолоџије*. Београд: Народна књига, 2001.
- ЈАКОВЉЕВИЋ, Милица (Мир-Јам). Позориште смеха и севдаха: Брана и његова 12. Катича. *Балкан*. XIV/105 (27. новембар 1927).
- ЈОВАНОВИЋ, П. Живорад. Цветковић К. Бранислав. *Лексикон њисаца Јуџославије*, Нови Сад: Матица српска 1972.
- ЈОВАНОВИЋ-СТОИМИРОВИЋ, Милан. *Портрети према живим моделима*. Нови Сад: Матица српска, 1998.
- ЈОВАНОВИЋ В. Рашко. Бранислав Брана Цветковић. *Лексикон драме и њозоришћа*, Београд: Просвета, 2013.
- ЈОВИЋ, А. Небојша. Истакнути позоришни уметници. *Развитак*. 205–206, Зајечар 2001.
- КОНСТАНТИНОВИЋ, Бранка. Брана Цветковић – свестрани таленат. *Ново време* 16–17. 4. 1944: Београд.

- Марковић, Олга. Српска избегличка, војничка, рековаленценска и заробљеничка позоришта у Првом светском рату. *Умјетношћу до истине, Срби и Велики рай*. Београд: Кајмакчалан, 2017.
- Одавић, Мирјана. *Брана Цвјетковић (1875–1942)*. Музеј позоришне уметности Србије: Београд, 1992.
- Рошуљ, Жарко. *Час ојиса часојиса V*. Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 2011.
- Рошуљ, Жарко. *Час ојиса часојиса VI*. Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 2014.
- Рошуљ, Жарко. *Лексикон српске шалјиве ѱериодике (1830–1918)*. Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 2017.
- Рошуљ, Жарко. *Лексикон српске шалјиве ѱериодике (1918–1941)*. Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 2019.
- Стојановић, Миленко. „Брана Цвјетковић”. *Ликови сѱарој Пожареваца*, „Браничево”, Пожаревац 1973.
- Стојковић, Боровоје. *Истѱорија српској ѱозоришћа од средњег века до модерној доба II–IV*. Музеј позоришне уметности Србије: Београд 2015–2017.
- Цвјетковић, В. Сава. Брана – творац ведрога и сатиричног позоришта у нас. *Зборник ѱрилоја истѱорији јуѱословенских ѱозоришћа*. Српско народно позориште: Нови Сад, 1961.

Aleksandar Peјić

BRANA CVETKOVIĆ’S REPORTS FROM CORFU

Summary

The paper analyzes and comments on the reports – poetic humoristic reports from Corfu written by Brana Cvetković. The manuscript legacy has preserved only six reports so in the paper we draw the public’s attention to this unjustly marginalized writer and theatrical artist and indicate the worth and interest of his valuable literary work. In addition, we discover new biographical and bibliographical data, as well as describe the state of his manuscript legacy. A special focus is put on his artistic work in Corfu, especially the one connected with reports, which were part of the programme of the refugee theatre in 1916–1917. The analysis includes the basic poetic features of reports and all reports are accompanied by commentaries. We also point to certain difficulties in the analysis, damaged places, as well as those verses and stanzas that Brana changed/reshaped.

Институт за књижевност и уметност, Београд
 Научно одељење: *Српска књижевност и културна самосвјест*
sasa.pejic@yahoo.com

Примљен: 13. децембра 2021. године
 Прихваћен за штампу фебруара 2022. године